

Asia: VN/1364/2021

Ehdotus kulttuuriperintöstrategiaksi

Lausunnonantajan lausunto

Mikä on näkemyksenne strategian tavoitteista ja toimenpidelinjauksista yleisesti?

Yleisesti esitys vaikuttaa erittäin hyvin laaditulta, monipuoliselta ja kattavalta. Tun-tematta täysin sitä, millaisella rajauksella kulttuuriperintöstrategiaa on laadittu, Ruokavirasto toteaa, että ruokaan ja ruoantuotantoon sekä maaseutumaisemaan liittyy myös kulttuurin kannalta hyvin merkityksellisiä osa-alueita.

Mikä on näkemyksenne strategian tavoitteista ja toimenpidelinjauksista oman toimialanne tai tehtävänne näkökulmasta?

Ruokavirastoa ei ole mainittu missään yhteydessä (esimerkiksi julkisen hallinnon toimijoissa), vaikka maaseudun kehittäminen ja matkailun edistäminen, jotka on mainittu, kuuluvat myös Ruokaviraston tehtäväkenttään rahoituksen myöntämisen ja rahoitusehtojen varmistajan muodossa. Lisäksi Ruokavirasto katsoo, että ruoan-tuotantoon ja ruokakulttuuriin liittyy monia näkökulmia, joiden vaaliminen ja säilyttäminen on tärkeää.

Lukuisat museot on mainittu esityksessä, mutta maatalouskulttuuriin liittyvän tiedon säilyttämiseen erikoistunutta Sarka-museota tehtävineen ei ole nostettu esiin. Lisäksi ns. museoraitti on toimija, joka säilyttää tietoa maataloudesta. Myöskään tä-tä ei ole strategiaesityksessä mainittu.

Aikoina, jolloin huoltovarmuus ja omavaraisuus ovat nousseet huomion kohteeksi, olisi hyvä huolehtia myös tähän liittyvän tiedon säilyttämisestä. Tietoon siitä, millä tavoin niukoissa oloissa on pystytty elämään, kuuluvat ruoantuotannon tavat ja ruokaperinteet. Erilaiset kriisit, niihin sopeutuminen ja vaikkapa ilmastomuutoksen ehkäiseminen edellyttävät myös tietoa niukkenevissä oloissa selviytymisestä, eikä tällöin tietoa ruokakulttuureista tai ruoantuotannosta voi unohtaa. Lisäksi maaseudun kehittämisen hankkeissa, joiden rahoitusedellytyksiä Ruokavirasto varmistaa, on liittymäpintoja maaseudun kulttuurimaisemaan ja mm. rakennusten uusiin käyttötapoihin.

Yhtenä osana ihmisen kehittämää elävää kulttuuriperintöä, jolla on merkitystä ihmisille nyt ja tulevaisuudessa, ovat pohjoiset geenivarat ja erityisesti perinteiset lajikkeemme. Geenivarojemme ”arkistona” toimii Pohjoismaiden yhteinen siemenpankki NordGen (www.nordgen.org), mutta sen rinnalla perinteisiä lajikkeita ylläpidetään in vitro -säilytyksessä eli viljelemällä, mikä antaa lajikkeille myös mahdollisuuden sopeutua muuttuviin olosuhteisiin. Osa lajikkeista on rekisteröity virallisesti hyväksymällä ne Suomen kansalliseen lajikeluetteluun alkuperäiskasvilajikkeina (= maatais-lajikkeet, vanhat kauppalajikkeet ja vanhojen kauppalajikkeiden muuntuneet kannat), ja näiden lajikkeiden siementä saa markkinoida rajoitetussa määrin. Lajikkeiden hyväksymisestä päättää maa- ja metsätalousministeriön nimittämä kasvilajikelautakunta. Ruokavirasto vastaa rekisteröinnin käytännön toimenpiteistä, testaa lajikkeita sekä valvoo niiden ylläpitoa ja siemenkauppaa (<https://www.ruokavirasto.fi/yritykset/kasviala/Lajikkeet-ja-alkuperaiskasvit/alkuperaiskasvit/>). Toimintaa säätelevät siemenlaki (600/2019, 12 §) ja MMM:n asetus alkuperäiskasvilajikkeiden sekä erityisiin kasvuolosuhteisiin kehitettyjen vihanneslajikkeiden hyväksymisestä ja siemenkaupasta (25/10). Rekisteröityjen alkuperäiskasvilajikkeiden lisäksi viljelyssä on myös muita perinnelajikkeita. Yksityiset henkilöt ja yhteisöt (esim. Maatiainen ry, www.maatiainen.fi), toimivat aktiivisesti lajikkeiden säilyttämiseksi ja niiden levittämiseksi laajempaan viljelyyn.

Luonnonvarakeskus Lukella on geenivararyhmä, joka tekee lakisääteistä geenivara-työtä ja geenivaroihin liittyvää tutkimusta (<https://www.luke.fi/fi/ajankohtaista/teemat-ja-kampanjat/geenivarat>). Luke ylläpitää kasvullisesti lisättävien perinteisten pelto- ja puutarhakasvien kasvukokeita. Lisäksi Luke koordinoi koko Suomen maa-, metsä- ja kalatalouden kansallista geenivaraohjelmaa ja tuo ohjelma löytyy valtioneuvoston julkaisuista: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161238/11a_2018_MMM_kansallinen_geenivaraohjelma.pdf

Hämeen ammattikorkeakoulun maaseutuelinkeinojen koulutusohjelmassa on mahdollisuus opiskella erityisiä biodiversiteettiin, geneettiseen monimuotoisuuteen, perinneviljoihin yms. liittyviä kokonaisuuksia.

Perinnelajikkeiden taloudellinen merkitys on ainakin toistaiseksi vähäinen, mutta niillä on selvä kytkeä mm. perinnebiotooppeihin, perinteiseen ruokakulttuuriin (esim. hapanjuurileivonta), luomutuotantoon, monimuotoisuuden ylläpitoon, perinteisiin viljelytekniikoihin (esim. kaskeaminen ja seipäillä kuivattaminen) sekä museo- ja matkailutoimintaan. Yksittäisillä lajikkeilla voi tai ainakin voisi olla huomattavaakin merkitystä paikallisena brändinä, erityisesti yhdistettynä esim. perinteiseen myllyteollisuuteen, leivontaan ja elämysmatkailuun. Perinnelajikkeet ovat myös merkittävä geenivarojen lähde tulevalle jalostustoiminnalle, erityisesti äärevien sääolojen yleistyessä.

Geenivaraohjelman johdannossa viitataan myös kulttuurihistoriaan ”Geenivarat ovat myös kulttuurihistoriallisesti arvokasta perintöä. Ne ovat tärkeä osa kansallista muistia ja maatalouden historiaa.”

Kommenttinne lukuun 5.1

-

Kommenttinne lukuun 5.2

-

Kommenttinne lukuun 5.3

-

Kommenttinne lukuun 5.4

-

Mikä on näkemyksenne strategian yhteiskunnallisista ja taloudellisista vaikutuksista?

-

Mahdolliset muut strategiaehdotusta koskevat huomionne.

-

Strategian valmistumisen jälkeen on tarkoitus laatia erillinen toimeenpanosuunnitelma. Pidättekö tätä tärkeänä? Jos kyllä, niin miksi?

-

Millaisia osallistamisen tapoja haluaisitte toimeenpanosuunnitelman laatimisessa käytettävän?

-

Millaisena näkisitte oman tai edustamanne tahon roolin strategian toimeenpanossa?

-

Poutiainen Ulla
Ruokavirasto